

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, *Adalet Bakanı Yılmaz Tunç* tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Ülke hapisanelerinde yıllardır ağırlaşarak süregelen sistematik bir sorun olarak, hasta mahpusların yaşam hakkına erişimleri ve insanca yaşama koşullarının sağlanamaması, ciddi bir hukuki, etik ve insani krize işaret etmektedir. Özellikle Adli Tıp Kurumu (ATK) raporlarına rağmen cezaevi idare ve gözlem kurullarının keyfi kararları sonucu tahliye edilmeyen çok sayıda ağır hasta mahpus, yaşamını ölüm sınırında sürdürmek zorunda bırakılmakta, bu durum hem anayasal yükümlülöklere hem de ülkenin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerine aykırılık teşkil etmektedir.

2007 yılından bu yana cezaevinde tutulan hasta mahpus Gıyasettin Sevmiş'in durumu, cezaevlerinde hasta mahpuslara yönelik ihlallerin güncel ve çarpıcı bir örneğini teşkil etmektedir. Erzurum Dumlı 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Cezaevi'nde tutulan Sevmiş'in sağlık durumu hayati risk taşımakta olup, tedaviye erişimi sistematik olarak engellenmektedir. Bu duruma ilişkin olarak İnsan Hakları Derneğı (İHD) Hakkâri Şubesi tarafından yapılan son açıklamada, Sevmiş'in yaşam hakkının tehdit altında olduğu belirtilmiş; cezaevlerinin gözlem kurulları ve Adli Tıp Kurumu'nun siyasi saiklerle hareket ettiğı vurgulanarak, hasta mahpuslara yönelik mevcut uygulamaların insan hakları hukukuyla bağdaşmadığı ifade edilmiştir. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV), İHD ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneğı (ÖHD) gibi kurumların verileri de cezaevlerindeki hak ihlallerinin yapısal nitelik kazandığını ve hasta mahpusların sistematik biçimde cezalandırıldığına işaret etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 2. ve 3. maddeleri yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamelenin yasaklanmasını güvence altına alırken, Birleşmiş Milletler Mandela Kuralları, tutuklu ve hükümlülerin sağlık hakkına eşit ve engelsiz erişimini bir yükümlölük olarak tanımlar. Ayrıca Anayasa'nın 17. maddesi, "hiç kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye tabi tutulamayacağı"nı vurgular.

Bütün bu normatif düzenlemelere rağmen cezaevlerinin gözlem kurullarının, tıbbi yeterliliğe sahip olmadıkları halde hasta mahpusların tahliyesine engel olacak şekilde karar verebilmesi; ayrıca ATK'nin tarafsızlığını ve bağımsızlığını yitirdiğine dair ciddi bulguların bulunması, ülkemizin hukuk devleti ilkesinden uzaklaştığını göstermektedir.

Hasta mahpus Gıyasettin Sevmiş'in mevcut sağlık durumu, infazının ertelenmesini zorunlu kılan hukuki ve insani kriterleri açık biçimde karşılamaktadır. Ceza İnfaz Kanunu'nun 16. maddesi, mahpusun cezasının infazının, yaşamı tehdit eden hastalık hâlinde geri bırakılabileceğini hükme bağlamaktadır. Bu hükmün, ölüm gerçekleşmeden önce işletilmesi, hukuk devleti ilkesinin ve yaşam hakkının asgari gereğidir. Adalet Bakanlığı'nın, infazın ertelenmesine ilişkin ivedi girişimlerde bulunması hem ulusal hem de uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerinin gereğidir. Aksi hâlde yaşanabilecek olası telafisi imkânsız sonuçlar, yalnızca yargı sisteminin değil, siyasi iradenin de sorumluluğuna dâhil olacaktır.

Bu bağlamda;

1. 2007 yılından bu yana tutuklu olan ve hayati tehlikesi bulunan hasta mahpus Gıyasettin Sevmiş'in tedaviye erişimi neden engellenmektedir? Sevmiş hakkında bugüne dek alınan ATK raporları ve gözlem kurulu kararlarının tam içeriği nedir?
2. Cezaevinde hayati risk taşıyan kaç hasta mahpus bulunmaktadır? Bunların kaç ATK tarafından "cezaevinde kalamaz" raporu almasına rağmen, gözlem kurulları ya da infaz hakimlikleri aracılığıyla tahliye edilmemektedir?
3. Gıyasettin Sevmiş'in sağlık durumu gözetildiğinde, Ceza İnfaz Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca infazının ertelenmesi için Adalet Bakanlığı tarafından bugüne kadar herhangi bir girişimde bulunulmuş mudur? Bulunulmadıysa gerekçesi nedir? Bulunulduysa süreç hangi aşamadır ve infazın ertelenmesine dair kararın çıkmamasının hukuki gerekçesi nedir?
4. Cezaevlerinin gözlem kurullarının tıbbi nitelikte karar verme yetkisi hangi yasal dayanakla oluşturulmuştur? Tıbbi uzmanlıkları bulunmayan bu kurulların, ATK raporlarının önüne geçecek biçimde karar alması hangi hukuki gerekçeye dayandırılmaktadır?
5. Ülke genelinde son beş yılda cezaevinde yaşamını yitiren mahpus sayısı kaçtır? Bu ölümlerin kaçını önlenabilir hastalıklar veya tedaviye erişimin engellenmesi sonucunda meydana gelmiştir?
6. ATK'nin bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak adına herhangi bir reform ya da düzenleme planlanmakta mıdır? Aksi hâlde bu kurumun verdiği raporların insan haklarına uygunluk denetimi nasıl yapılmaktadır?
7. Cezaevlerinde tutulan hasta mahpusların tedaviye erişimini kolaylaştırmak amacıyla, Birleşmiş Milletler Mandela Kuralları ve AİHM içtihatları doğrultusunda herhangi bir yasal düzenleme çalışmanız bulunmakta mıdır?
8. Anayasa'nın 17. maddesi ve AİHS'nin 3. maddesi gereğince "onur kırıcı muamele" sayılması gereken bu uygulamaların sona ermesi için hasta mahpusları kapsayacak şekilde infaz yasasında kapsamlı bir değişiklik yapılması planlanmakta mıdır?
9. Cezaevlerinde bulunan hasta mahpusların durumunun bağımsız denetime açılması adına, sivil toplum örgütlerinin ve baroların cezaevlerini ziyaret etmesi önündeki yasal ve fiili engellerin kaldırılması yönünde bir çalışma yapılmakta mıdır?